

pojačane otpornosti prema kritici (teže može pogrešiti onaj koji se dokazao da je kadar da bude žrtva, a i kad pogreši teže ga je moralno srozati). Uz sve rečeno, kod konvertita je pribavljanje kvaliteta žrtve i uslov iskupljenja. Ako je još ovaj uslov egzistencijalne prirode lako je pojmiti strasti koje prate borbu oko sticanja statusa žrtve.

Sredstva za sticanje oreola žrtve su različita. Ono što je ranije bila crkva danas su mediji kao najvažniji preduzimači žrtvi (Hertfeldt/Carsten 2000, S. 350). Treba dospeti do medija jer oni pripremaju, oblikuju i prikazuju žrtve. Ono što je ranije radio sveštenik, pripremajući žrtvu za obred, danas čine intelektualci i novinari kao posrednici u snabdevanju žrtve smislom. Dok je sveštenska krvava žrtva bila realna, publicistički preduzimači žrtvi barataju semantičkim operacijama. Oni ne ubijaju nego govore o žrtvi. Međutim, i ovaj govor može pripremati realne krvave žrtve kao što je bilo u Jugoslaviji 1991-95, kada su sve zavađene nacije na vreme bile snabdevene idejno osmišljenom harizmom žrtve od strane vlastite inteligencije. Ubediti naciju da je žrtva prvi je korak ka njenoj mobilizaciji za traženjem odštete i osвете, a svest o vlastitom udelu u nesreći koja ih je snašla po pravilu je odsutna. Psihijatri govore o "izabranoj traumi" kada stradalničke grupe ne mogu da ožale gubitke ili da se oslobode osećanja poniženosti, pa prenose na potomke slike samih sebe kao žrtava i vizije ugnjetачkih dželata (Volkan, Kecmanović). Neobrađena trauma pretvara se u obavezu na osvetu, a ovaj osećajni potencijal krije neslućene potencijale nacionalističke politizacije i mobilizacije.

Ritual žaljenja žrtve takođe se izmenio. Oplakivanjem žrtvi nova antikomunistička inteligencija žali kako sebe, tako i vlastitu nesrećnu istoriju, demonizujući druge. Kao književni rod poslesocijalistički antikomunizam ima oblik tužbalice (Barbu 2000, S. 22). Oplakuje se, ali se čuva od pripovedanja (naročito onog o vlastitom sudelovanju). Uobičajeno je da mrtvog oplakuje profesionalna narikača koja nije osećajno vezana za mrtvacu. One se mogu pozvati na odgovornost samo ukoliko su malo revnosti ispoljile, dok iskrenost njihovih osećanja nikoga ne zanima. Pripovedanje, pak, traži objašnjavanje, svedoke i priznanje da se tamo bilo i da se preuzima deo odgovornosti. Savremene tobožnje žrtve politike to izbegavaju. Danas je unosno biti žrtva, kada žrtva više nije neposredno egzistencijalno ugrožena kao ranije kada je ubijana. Danas je žrtva postala virtuelna i stekla prednost u konkurenciji oko raspodele različitih privilegija. Otud konkurencija i u sticanju statusa žrtve. Biti priznat kao žrtva, znači obezbediti strateški prioritet u društvenopolitičkoj raspodeli ugleda, moći, a time i bogatstva. Status osvedočene žrtve obezbeđuje naročitu vrstu društvenopriznatog identiteta.

Međutim istinske žrtve ipak se razlikuju od umišljenih. Biti uistinu spreman na žrtvovanje znači pokazati s jedne strane, spremnost na rizik, a s druge, podneti rizik ne koristiti za sticanje monopola bilo koje vrste. Tome nasuprot, najudobnije je ex post facto martirološki prerađivati prošlost. Kada zbivanja minu teško se prepoznaju žrtve, jer se naknadno svi predstavljaju i osećaju kao žrtve. Ali žrtve ne moraju biti vidljive ni u situaciji kada su patnja i trpljenje očigledni. Ovo stoga što istinska žrtva ne polaže pravo na obeštećenje. To nisu samo pojedinci koji su se protivili vladajućem režimu (jer je na ovim prostorima tamnica uvek bila najpouzdanije osvedočavanje političke harizme) već pre oni koji, na osnovu osvedočavanja zbog prihvatanja rizika, nisu kasnije polagali pravo na oslobodilački monopol bilo koje vrste. Drugim rečima, da bi žrtva bila realna (u smislu nepovratnog uloga) nije dovoljna samo patnja nego i odsustvo solunašenja. U nauci je rizik od pristrasnosti koje nose iskušenja ove vrste veći nego u politici. Saznajna pretenzija politizovanog humanističkog